

21.3.2014 **Globus**

Stranica/Termin 30

Naslov: TONEMO U BANKROT KAO GRČKA

Autor: Darko Hudelist

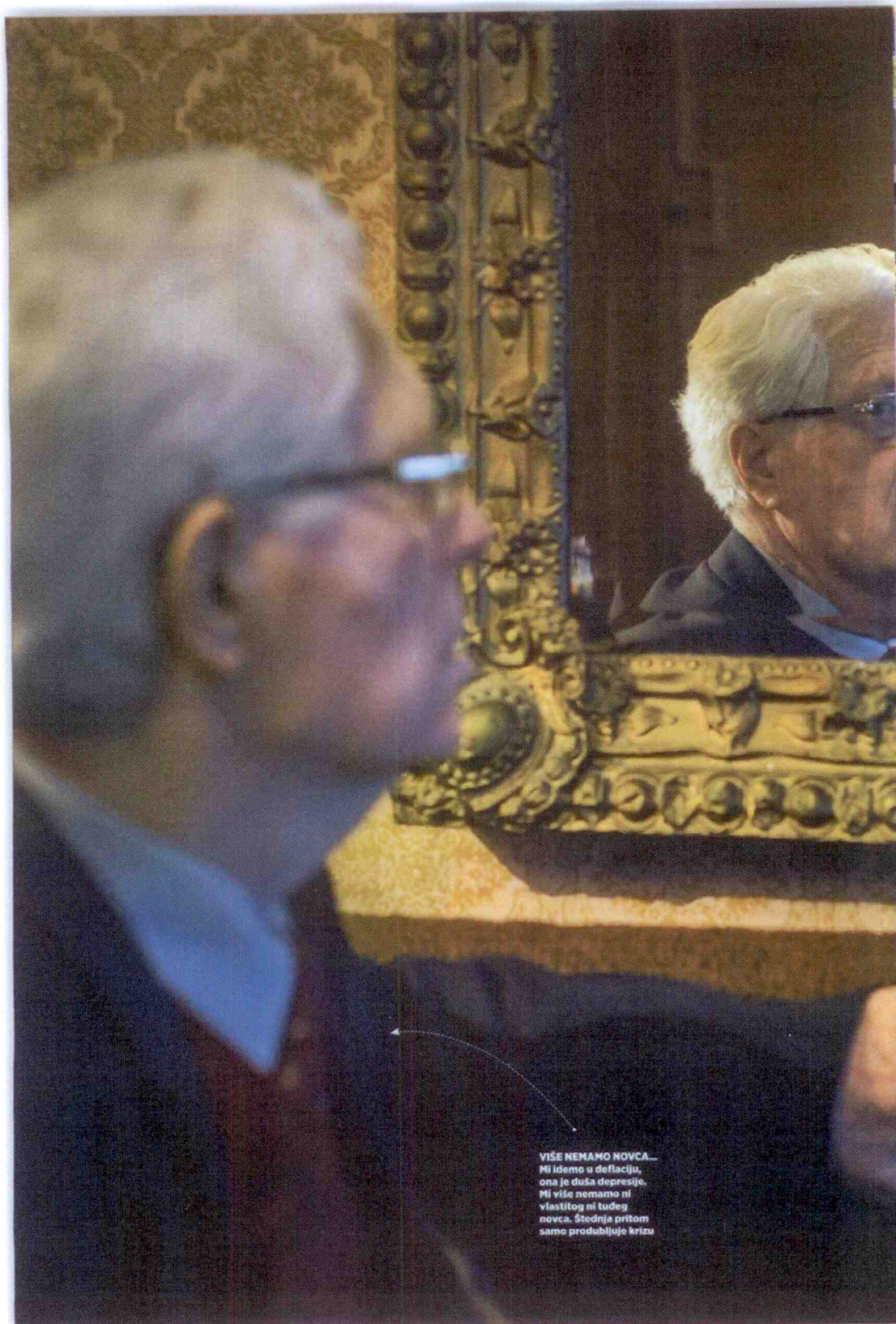
Rubrika/Emisija: /

Žanr: intervju

Površina/Trajanje: 3.226,05

Naklada: 51.000,00

Ključne riječi: Akademik, AKADEMKINJA

VIŠE NEMAMO NOVCA...
Mi idemo u deflaciju,
ona je duša depresije.
Mi više nemamo ni
vlastitog ni tuđeg
novca. Štednja pritom
samo produbljuje krizu

Press CLIPPING d.o.o., tel.: +385 (0)1 / 3094804, e-mail: press@pressclip.hr, www.pressclip.hr
Korisnik usluga ne smije dalje reproducirati i/ili distribuirati dostavljene mu Programske sadržaje medija bez posebnog odobrenja Nositelja prava (DZNAPI, HDS-ZAMP)

INTERVJU
AKADEMIK ZVONIMIR BALETIĆ
EKONOMIST KOJEG NISU HTJELI SLUŠATI

TONEMO U BANKROT KAO GRČKA

RAZGOVARAO DARKO HUDELIST
SNIMKE NEJA MARKIČEVIĆ/CROPIX

GLOBUS Hrvatska

» **S**uglednim ekonomistom, akademikom i nekadašnjim ravnateljem Ekonomskog instituta u Zagrebu dr. Zvonimirom Baletićem sastao sam se, u subotu popodne, u njegovu stanu u Studentskom gradu, na istočnoj periferiji Zagreba. Dugo me nije bilo u tom dijelu grada, i nemalo sam se iznenadio kad sam vidio koliko je on nazadovao u proteklih, recimo, 15-20 godina. Nekada je Studentski grad, bez obzira na svoju udaljenost od centra, bio pojam za kvalitetan i čak komforan život u velegradu poput Zagreba, a danas je postao, malne, grad duhova.

S uglednim ekonomistom, akademikom i nekadašnjim ravnateljem Ekonomskog instituta u Zagrebu dr. Zvonimirom Baletićem sastao sam se, u subotu popodne, u njegovu stanu u Studentskom gradu, na istočnoj periferiji Zagreba.

Dugo me nije bilo u tom dijelu grada, i nemalo sam se iznenadio kad sam vidio koliko je on nazadovao u proteklih, recimo, 15-20 godina. Nekada je Studentski grad, bez obzira na svoju udaljenost od centra, bio pojam za kvalitetan i čak komforan život u velegradu poput Zagreba, a danas je postao, malne, grad duhova.

A malo je i poznatih, uglednih Zagrepčana koji stanuju na tome zagrebačkom »Dalekom istoku«. Imamo politologa Ivana Šibera na Klaki, i imamo Zvonimira Baletića, sa svojom suprugom dr. Alicom Wertheimer-Baletić (također ekonomisticom i akademkinjom), i to je sve. A prije su, koliko mi je poznato, samo u zgradi u kojoj danas žive Baletići (u središnjoj ulici u Studentskom gradu, Vile Velebita), živjeli i Tonči Vrdoljak, i Igor Zidić, i tko još sve ne.

A bilo je tu i kojekakvih partijskih »budžovana«: gradski je autobus ovuda i prometovao svakih četvrt sada u ono vrijeme dok su oni tu živjeli. A čim su se i oni makli i preselili se u zapadnije dijelove grada, i autobusi su se bitno protijedili.

Dr. Zvonimir Baletić i njegova supruga dr. Alica Wertheimer-Baletić (također ekonomistica i akademkinja) potužili su mi se da su danas potpuno odsječeni od grada.

Zgrada u kojoj žive Baletići također je vrlo stara i derutna. Zato je i ove subote, kad je

vani čak bilo relativno toplo, gđa Alica morala upaliti dodatni radijator (na struju) da se njezin suprug i ja ne smrzavamo dok razgovaramo.

U ovako tmuran i depresivan ugođaj uklopila se i tema o kojoj sam s akademikom Zvonimirom Baletićem te subote razgovarao: gospodarska kriza u Hrvatskoj (i ostatku Europe i svijeta).

U petak navečer poslao sam dr. Baletiću, e-mailom, natuknice za naš intervju, i on se tijekom noći i dana doista dobro pripremio.

**O MILANOVIĆU
Morali bismo imati
hrabru ekipu koja bi
se mogla boriti. Pa
da pokaže što je naš
interes, a ne samo
da preuzima cedulje
s direktivama. U
Milanovića nemam
povjerenja...**

Kad sam ušao u njegovu radnu sobu, stol je bio prepun knjiga koje su trebale poslužiti kao obvezna literatura za sva ona pitanja koja sam mu postavljao.

Dr. Baletić ovako je prokomentirao sve te knjige položene na njegovu radnom stolu:

- Eto, bavim se krizama već 50 godina. Uvijek sam pratio mračniju stranu života. Tako sam na vrijeme prepoznao i ovu današnju svjetsku financijsku krizu. Negdje 2008. izjavio sam na jednoj zagrebačkoj televiziji: »Počela je kriza! Brzo reagirajte, jer će vas svaki izgubljeni mjesec koštati godinu dana, ili još više!« Nažalost, reakcija na to bila je nikakva. Tadašnji guverner Rohatinski rekao je da nas kriza neće pogoditi. A to nam je zbilja bila dobra prilika da se izvučemo. Amerikanci su odmah upumpali tisuće milijardi dolara spašavajući svoje banke, dok smo se mi svemu tome smijali...

Iako sam prije intervjua imao set od desetak unaprijed pripremljenih pitanja, dr. Baletić me zamolio za razumijevanje, rekavši mi da me najprije mora dobro »izbrifirati« i objasniti mi suštinske korijene hrvatske gospodarske krize, koji sežu još u rane devedesete, pa da tek onda možemo prijeći na moja konkretna pitanja i natuknice.

- Pitate me zašto Europska Unija i Europska komisija toliko inzistiraju na politici štednje, a nju onda nameću i nama, tj. hrvatskoj Vladi? - rekao je Baletić i nastavio:

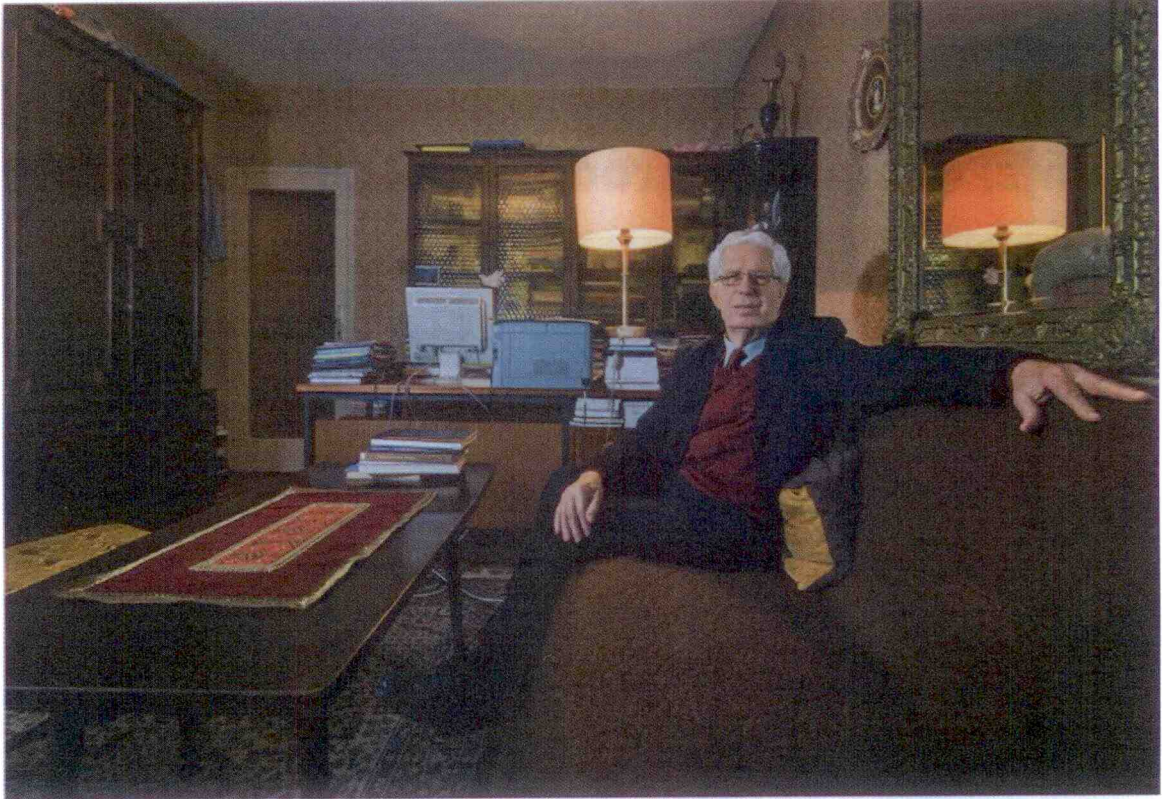
- U pitanju su interesi najbogatijih slojeva i najbogatijih kapitalista u svijetu. Kapitalisti misle da štednja povećava vrijednost njihova novca, odnosno - vrijednost kapitala. EU na takvoj politici inzistira jer ta moćna grupa, koja vlada kapitalom i u EU i u Sjedinjenim Američkim Državama, nastoji da njezina zarada od kapitala bude sigurna, stabilna i što veća u odnosu na ukupni društveni proizvod.

To je stara igra koja traje konstantno. Barun James Ramsay davno je još napisao da je čudan svaki onaj sustav u kojemu porast dohotka stvara smanjivanje dohotka onih koji rade za račun onih koji vladaju kapitalom. Dakle, da to nije prirodan tok i da je to jedan od temeljnih sukoba u modernom društvu.

A slično je govorio i američki predsjednik Lincoln, još u 19. stoljeću: da prava od rada ne smiju biti ispod prava od kapitala. On je kritizirao kapitalizam 1865. - tada su, na neki način, bile veće slobode nego što su danas.

■ **To danas ne možemo čuti ni od kojega analitičara ili političara u Americi?**

- Ne možete. Republikanci su u doba Lincoln bili ljepiji od demokrata. Problem je u tome što je nakon Lincolnove smrti u Americi bio vršen jak pritisak da se novac stabilizira, da se uvede konvertibilni novac, u obliku zlatnog novca. Revolucija i građanski rat u SAD-u čitavo su se vrijeme financirali pomoću papirnato novca, a kad je rat završio, prva briga onih koji su se kroz taj rat obogatili bila je da stečeni novac stabiliziraju i da se zaštite od pritisaka, prije svega, radnika kao i od svih ostalih koji bi mogli tražiti da sudjeluju u po-

Press CLIPPING d.o.o., tel.: +385 (0)1 / 3094804, e-mail: press@pressclip.hr, www.pressclip.hr
Korisnik usluga ne smije dalje reproducirati / ili distribuirati dostavljene mu Programske sadržaje medija bez posebnog odobrenja Nositelja prava (DZNAF i HDS-ZAMP)

rastu društvenog proizvoda.

■ **Pa to me podsjeća i na Hrvatsku nakon Domovinskog rata 90-ih?**

- Da. I kod nas je trebalo stabilizirati prihode od vlasništva.

■ **Tko je vodio tu politiku?**

- MMF. A naši su bili samo izvršitelji. Program stabilizacije iz 1993. išao je upravo na to. Ušred rata, rat je još trajao. Dana 3. listopada 1993. potpisan je Program stabilizacije, između MMF-a i hrvatske Vlade.

Pregovore je vodio Škegro, kao ministar financija. A predsjednik Vlade bio je Nikica Valentić.

■ **Jesu li naši političari i ekonomisti bili svjesni svega toga?**

- To je trebalo značiti smirivanje stvari i biti osnova za reformu. Ali nije dovedeno do punog opsega reforme, nego je završilo kao antiinflacijski program.

Bit stvari, međutim, bio je u tome da se vrijednosni odnosi stabiliziraju, a da se ponajprije osiguraju vjerovnici. Jer MMF je, prije svega, vjerovnička udruga, koja brani interese u prvome redu vjerovnika.

Ali pritom se nije smjelo dogoditi da tečaj domaće valute bude precijenjen. To jest da hrvatska roba, zbog takvog precijenjenog tečaja, bude skuplja. I da onda hrvatski proizvodi ne mogu biti konkurentni na svjetskom tržištu.

Mi smo na taj način dobili jeftinu vanjsku robu. Nismo mogli izvoziti, ali smo puno toga uvozili. A tu razliku koju nismo mogli pokriti izvozom, ili deviznim prihodima od izvoza,

U STUDENTSKOM GRADU

Zvonimir Baletić razgovarao je s Globusovim novinarom u svom stanu u zagrebačkoj četvrti Studentski grad

OMČA EURA
Mi još imamo širi prostor djelovanja, jer nismo članovi eurozone. Ali guverner Vujčić govori da moramo uvesti euro. Umjesto da se istrgnemo iz omče, mi tu omču stežemo

mogli smo nadoknaditi samo zaduživanjem kod stranih banaka.

Ti smo, zapravo, izgubili mogućnost samostalno monetarne politike. A preko toga smo izgubili i bitku za produktivnost i bitku za strane investicije. Nikome se nije isplatilo proizvoditi u Hrvatskoj, jer je u Hrvatskoj to postalo preskupo. I time smo blokirali svoj vlastiti razvoj.

■ **Jeste li na bilo koji način, kao jedan od vodećih hrvatskih ekonomista, reagirali protiv takva trenda još dok je bilo vrijeme?**

- Kad je 1993. potpisan Ugovor o stabilizaciji, javno sam rekao da on smije biti na snazi samo deset mjeseci. Jer da će nas pokopati ako se produži.

I nakon šest mjeseci od potpisivanja Ugovora išao sam premijeru Valentiću, da mu kažem da treba što brže bježati iz njega, jer da je taj Ugovor izvršio svoju zadaću time što je zaustavio inflaciju.

Ali - ništa. Odgovor premijera i hrvatske Vlade glasilo je da ćemo se mi zahvaljujući tom Ugovoru brže razvijati, da ćemo jeftinije dobiti do strane robe i da će blagostanje u zemlji porasti. A da će usto doći i strane investicije.

■ **Što mislite, jesu li naši ministri s premijerom Milanovićem na čelu u ovoj najnovijoj konstelaciji odnosa između Zagreba i Bruxellesa, zapravo, tek niži menadžeri za rezanje troškova, kako, malo podrugljivo, kažu neki ekonomski analitičari?**

- Ja sam još prije deset godina rekao što su oni: to su trgovački pomoćnici stranih trgovaca. To sam rekao za naše poduzetnike koji »

GLOBUS Hrvatska

» Globalizacija djeluje destruktivno na civili najzaostalijim narodima u Aziji - samo zato

se uglavnom bave uvozom, ali i za političare koji štite njihove interese.

Razvojna politika u Hrvatskoj se ne mijenja već godinama, pa i desetljećima. Jer je diktirana izvana. Mijenjaju se samo političke stranke. A u nekim krugovima kod nas ova-ko stanje ima vrlo jaku podršku.

■ Tko ga to podupire?

- Oni koji su se zadužili i koji duguju puno novca. Ali i sama država, koja je dužna otplaćivati svoje dugove u stranoj valuti.

S takvim negativnim naslijedom mi smo ušli u svjetsku krizu, u kojoj se sve to dokraja zamrsilo. I sada smo prisiljeni smjerno ispunjavati zadatke koje nam zadaju naši vjerovnici izvana. To su međunarodne financijske institucije koje nam ne dopuštaju da prijedemo na kejnzijski sustav emisije novca.

■ Koje su to institucije, da budemo samim precizni?

- Strane banke, MMF, europske banke koje su pod utjecajem Njemačke, strane banke koje djeluju na našem teritoriju... Sve je to povezano u jedinstveni snop.

Nema u Hrvatskoj nikoga da to rasplete i da uspostavi neke druge odnose.

■ Ako Hrvatska mora pomno slijediti sve upute Europske komisije o vođenju državnih financija, ne bi li bilo ispravnije reći da se hrvatski proračun donosi u Bruxellesu?

- On se i donosi u Bruxellesu. Osnovni se parametri određuju u Bruxellesu, a mi to odrađujemo. Bruxelles nama diktira proračun, ali naše dugove ne određuje Bruxelles, nego njih određuju naši odnosi sa stranim bankama, kao i s MMF-om.

Bruxelles želi nas kontrolirati zato da ne unosimo nered u funkcioniranje tog sustava. Ali naši dužnosnici zapravo i ne traže neku veću slobodu unutar svega toga. Morali bi, primjerice, tražiti pravo na veći državni deficit, ali ga ne traže. Oni automatski prihvaćaju sve što im se diktira.

A mi još imamo širi prostor djelovanja, jer nismo u Europskoj monetarnoj zajednici. Nismo članovi eurozone. Ali vidite - Hrvatska narodna banka i guverner Vujčić žele i zagovaraju da se i to dogodi, pa stalno govore da moramo uvesti euro. Umjesto da se istrgnemo iz omče mi tu omču samo stežemo.

Svako naše uklapanje u Europsku monetarnu zajednicu bit će zapravo sve veći teret. Jer mi ništa ne radimo da ojačamo, mi ekonomski samo slabimo.

■ Kako, u biti, funkcionira taj daleki, nama nepрониčni svijet visoke europske administracije koji odlučuje o našoj sudbini? Kome to Milanović i Linić šalju i donose "domaću zadaću" na pregled? Tko su ti naši financijski mentori?

- Ni sam ne znam tko je s kim u kakvoj vezi.

Nitko o tome javno ne govori. Svakako, to je velika birokracija. Ti funkcioneri iz Bruxellesa dodu k nama, i mi samo dobijemo zadatke za ovaj ili onaj program. Europska komisija je postala centralna vlada unutar EU, posebno na području eurozone.

Ispričat ću vam jednu anegdotu. Bio sam 1998. na kongresu Europskog pokreta u Haagu. Slavila se 50. obljetnica Europskog pokreta. I onda Giscard d'Estaing kaže pred punom dvoranom: »Prihvaćanjem eura Europa postaje federalna država. Mnogi to ne razumiju, u Europi, ali i bolje je da ne razumiju, jer da razumiju, onda bi tome pružali puno veći otpor!«

U EU se ne bi smjele podjednako tretirati i bogate i siromašne države, i vjerovničke i dužničke države. Ne može ovakvu raznolikost i šarolikost ujediniti neka zajednička vlada.

Mi bismo, u Hrvatskoj, morali imati hrabru ekipu koja bi se mogla boriti kako treba. Pa da pokaže što je naš interes, a ne samo da preuzima cedulje s direktivama što moramo raditi.

■ Ima li hrvatski premijer Milanović dovoljno hrabrosti za to?

- Nemam u njega povjerenja. Ali ni alternative za nj nisu ništa bolje. Naša je politika konsolidirana, teško je reći tko bi bio bolji, a tko lošiji. Treba imati i hrabrosti i mašte da se osmisli nešto što bi moglo biti različito od drugoga, a opet prihvatljivo drugome, a da i nama odgovara.

■ Premijer Milanović kaže da Hrvatska nije i neće biti kao Grčka. Možemo li biti tako sigurni da nam se neće dogoditi isto

**NISU REAGIRALI
Upozorio sam 2008.:
"Počela je kriza!
Brzo reagirajte.
Svaki izgubljeni
mjesec koštat će vas
godinu dana!" No
Rohatinski je rekao
da nas kriza neće
pogoditi**

što i Grcima, državni bankrot?

- Ne možemo to isključiti. Dapače, logika koja diktira sadašnju dinamiku ide u istom pravcu u kojem je završila i Grčka.

Mi idemo u depresiju. U još kritičniji moment, a to je deflacijska situacija. Deflacija vuče sve prema dolje. Ona je duša depresije.

Mi više nemamo ni vlastitog ni tuđeg novca. Novac nestaje. Zašto? Jednostavno ga upija loša podloga na kojoj to sve stoji. Jer, sada se novac isplati držati na mjestu, kritično ga je investirati, a sve teže je i dobiti kredit. Novci se vraćaju u financijske institucije, i ta se financijska masa sve više zgušnjava, ona postaje sve koncentriranija.

Kriza razvaljuje poduzeća i ekonomski život. To se ne može zaustaviti dekretom.

Potrebna je koordinacija svih faktora u državi. Bez države nema izlaska iz krize, ali samo takve države koja ima samostalnost i sposobnost da osmisli svoju vlastitu situaciju.

■ Jeste li u tom pogledu optimist ili pesimist?

- Iskreno rečeno, sve sam malodušniji. Ne vidim ni ljude ni načina na koji se to može riješiti, osim radikalne promjene i ideologije i strategije, pametne strategije razvoja koja bi sakupila i uskladila sve elemente.

■ U nas se svako malo čuje mišljenje da bi najbolje bilo kada bi Hrvatska umjesto političke Vlade dobila tzv. Vladu stručnjaka, tehnokratski kabinet s nekim uglednim ekonomistom ili poduzetnikom na čelu koji bi zemlju proveo kroz ovu bolnu tranziciju i izveo je iz krize. Može li i Hrvatska, kao što se to dogodilo u Italiji i Grčkoj, očekivati da će joj u određenom času Bruxelles "postaviti" tehnokratsku Vladu?

- To bi moglo biti rješenje. Čak i iz MMF-a dolaze takve ideje. Ako može u Italiji, moglo bi i kod nas. Ali ne znam tko bi tu mogao doći. Jer u Hrvatskoj većina prihvaća ovo sadašnje stanje na pasivan način.

■ Tko su oni? Možete li ih imenovati?

- Bojim se da će se neki naljutiti. To su Stjepan Zduñić, Dubravko Radošević... Oni su kejnzijski orijentirani, kritični su prema neoliberalnoj ekonomiji. I Ljubo Jurčić je blizu toga...

■ Ali ako bi Bruxelles Hrvatskoj nametnuo tehnokratsku vladu, bi li ona bila kejnzijski ili neoliberalno orijentirana?

- To je pravo pitanje. Nisam siguran da je Bruxelles zreo za suštinsku promjenu. Ali kritika postojećeg stanja sve je jača.

Orijentacija na štednju uništava proizvodnju i dodatno uvlači u krizu. Ne može se štednjom izaci iz ove situacije. To se može upravo suprotno - da se nađe način da se ljude koji su željni rada, koji su sposobni za rad, upregne u posao.